

УДК 338.48; 796.5:656

*Виноградова О.В., д.е.н., професор
(професор кафедри менеджменту і бізнес-моделювання, Державний університет телекомунікацій)*

*Дарчук В.Г., к.е.н., доцент
(доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу, Національний університет харчових технологій)*

ТРАНСПОРТНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто транспортні проблеми розвитку сільського туризму України, акцентовано на необхідності дослідження світового досвіду та запропоновано шляхи вирішення проблем. Об'єкт дослідження – процес розвитку сільського туризму. Мета роботи – дослідження транспортних проблем розвитку сільського туризму України. Методи дослідження – проблемно-орієнтований метод – для наукового обґрунтування напрямів вирішення транспортних проблем розвитку сільського туризму в Україні.

Визначені проблеми, що виникають у середовищі галузі сільського туризму як на рівні регіону, так і на рівні державного регулювання. Проаналізований зарубіжний досвід розвитку сільського туризму. Підкреслюється, що зміщення акцентів на рішення транспортних проблем дозволить сформуванню інфраструктурні передумови розвитку сільського туризму на селі. Результати статті можуть бути використані при розробці стратегії розвитку сільського туризму в Україні.

Ключові слова: сільський туризм, транспорт, проблеми, розвиток сільського туризму.

*Виноградова А.В., д.э.н., профессор
(профессор кафедры менеджмента и бизнес-моделирования, Государственный университет телекоммуникаций)*

*Дарчук В.Г., к.э.н., доцент
(доцент кафедры туристического и гостиничного бизнеса Национальный университет пищевых технологий)*

ТРАНСПОРТНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены транспортные проблемы развития сельского туризма Украины, акцентирована необходимость исследования мирового опыта и

© Виноградова О.В., Дарчук В.Г., 2015

предложены пути решения проблем. Объект исследования – процесс развития сельского туризма. Цель работы – исследование транспортных проблем развития сельского туризма Украины. Методы исследования – проблемно-ориентированный метод – для научного обоснования направлений решения транспортных проблем развития сельского туризма в Украине.

Определены проблемы, возникающие в среде области сельского туризма как на уровне региона, так и на уровне государственного регулирования. Проанализирован зарубежный опыт развития сельского туризма. Подчеркивается, что смещение акцентов на решение транспортных проблем позволит сформировать инфраструктурные предпосылки развития сельского туризма на селе. Результаты статьи могут быть использованы при разработке стратегии развития сельского туризма в Украине.

Ключевые слова: сельский туризм, проблемы, транспорт, развитие сельского туризма.

*Vynogradova O.V., Doctor of Economics, Professor
(Professor of the Department of Management and Business-Modeling, State University of Telecommunications)*

*Darchuk V.G., Ph.D.
(associate Professor of the Department of Tourist and Hotel Business, National university of food technologies)*

THE TRANSPORTATION PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN UKRAINE

In the article are reviewed the transportation problems of rural tourism development in Ukraine, stressed the need for the study of international experience and proposed solutions to problems.

The object of the study is processes of development of rural tourism.

The purpose of the study is argumentation of the transportation problems of development of rural tourism of Ukraine.

Research methods – problem-oriented method – for scientific argumentation directions of decision of the transportation problems of development of rural tourism in Ukraine.

Identified problems among rural tourism on the regional level and at the level of state regulation. Analyzed foreign experience of development of rural tourism. It is stressed that the shift to transportation problems will form the infrastructure preconditions for the development of rural tourism in the village. Results of the article can be used to develop the strategy of development of rural tourism in Ukraine.

Keywords: rural tourism, transport, problems, development of rural tourism.

Постановка проблеми. Розвиток села передбачає комплексне використання всієї ресурсної бази сільської місцевості. У тому числі і формування ринку послуг сільського туризму. Дані Спілки сприяння розвитку сільського туризму в Україні

свідчать, що сьогодні на міжнародному туристичному ринку відбувається перехід від моделі відпочинку «SSS» (Sea – Sun – Sand: Море – Сонце – Пісок) до моделі відпочинку «LLL» (Loge – Landscape – Leisure: Знання – Ландшафт – Дозвілля) [1]. Пересичення одноманітністю атракцій морських курортів викликає інтерес до пізнавальних подорожей у сільську місцевість з можливістю ознайомлення з місцевим побутом, традиціями та вживанням екологічно чистих продуктів [2], дегустації місцевих (домашніх) страв, навчання народному ремеслу тощо.

Сільський туризм має важливе значення для регіонів України як з економічної, так і з соціальної точки зору, а саме: він стимулює розвиток селянських господарств, які займаються зеленим туризмом; сприяє покращенню місцевої інфраструктури; поширює збут надлишків сільськогосподарської продукції, збільшуючи додаткові прибутки селян і відрахування у місцеві бюджети; активізує місцевий ринок праці, підвищуючи зайнятість; затримує молодь на селі, знижуючи потребу в закордонному заробітчанстві; сприяє охороні туристичних ресурсів та збереженню етнокультурної самобутності українців; створює можливості для змістовного відпочинку незаможних людей; сприяє підвищенню культурного рівня мешканців села та підвищенню екологічної свідомості тощо.

Все це підкреслює актуальність розвитку в нашій державі сільського туризму у відповідності до вимог світових стандартів і вибагливих туристів. У той же час, цей вид туризму суттєво залежить від інфраструктури села. На жаль, економічна криза негативно вплинула на стан туристичної галузі, зокрема на інфраструктурне забезпечення сільського туризму в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові здобутки у площині питань розвитку сільського туризму за кордоном і в нашій країні присутні у працях багатьох учених, це: Любіцева О., Ткаченко Т., Айгистова О., Алексеева Ю., Дьоров Т., Кифяк В., Кекушев В., Кузьменко Ю., Поклонський Ф., Сергеев В., Степаницький В., Федорченко В., Цьохла С. та ін. Проте залишаються майже не дослідженими важливі питання транспортних проблем розвитку сільського туризму, що й обумовило актуальність обраної теми статті.

Метою роботи є дослідження транспортних проблем розвитку сільського туризму України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо проблеми розвитку сільського туризму. Перш за все, визначимося з поняттям «сільський туризм». «Сільський туризм» пропонується розглядати як вид туризму, що передбачає розміщення туристів у сільській садибі для відпочинку та отримання ними відповідних послуг (традиційних основних: проживання (екологічне, культурне, історичне розташування), харчування (екологічно чисті продукти, дегустація місцевих (домашніх) страв), розваг (участь у фестивалях, ярмарках, організації традиційних свят); традиційних додаткових: робота на фермі, городі, в саду, на скотному дворі, сіновал, рибалка, полювання та специфічних: догляд за домашніми тваринами, катання на конях, човнах, навчання народному ремеслу тощо).

Всього в Україні налічується 109 сільських зелених садиб. Це дуже низький показник у порівнянні з іншими європейськими країнами і з урахуванням кількості сіл, сільських мешканців і великого потенціалу з розвитку сільського туризму в Україні [3]. У той же час кількість сіл з кожним роком зменшується і з 2003 по 2013 рік з карти України зник 171 сільський населений пункт.

Станом на 1 січня 2013 р. більше всього сільських населених пунктів зареєстровано на Львівщині (1850), в Полтавській (1810), Харківській (1679), Житомирській

(1613) і Чернігівській (1481) областях. Менше всього – в Чернівецькій (398), Закарпатській (579) і Херсонській (658) областях [4].

Звичайно, на шляху розвитку сільського (зеленого) туризму є багато проблем. Найбільшими перешкодами на шляху розвитку туризму в сільській місцевості традиційно вважається транспортна віддаленість осередків відпочинку, погане сполучення (дороги в сільській місцевості – у надзвичайно занедбаному стані), рекреаційна необлаштованість (невідповідність запитам сучасного туриста), низький рівень надання послуг, нестача цілісних туристичних пропозицій, що містять продукти, орієнтовані на новий тип туриста, низький рівень маркетингу, недостатнє методичне забезпечення та відсутність цілеспрямованої діяльності. Існує сильна конкуренція з боку сусідніх країн, які пропонують кращу інфраструктуру та сполучення. Є проблеми, що пов'язані з окремими напрямками підготовки фахівців з туризму та фахівців із сільського господарства. Це означає потребу у формуванні системи підвищення кваліфікації, отримання туристичної освіти селянами, а з іншого боку – надання відповідної освіти менеджерам з туризму, які формують та реалізують туристичний продукт.

Загалом, проблеми розвитку сільського туризму можна згрупувати як такі, що у сукупності відбивають недостатній розвиток туризму у цілому, тобто з складовою загального гальмування розвитку галузі: неузгодженість дій центральних органів виконавчої влади та аграрної політики; недостатня кількість високоякісних туристичних об'єктів розміщення; недостатні можливості захисту прав сторін у галузі; неврегульованість сертифікації послуг у галузі; неврегульованість питань сільського туризму на законодавчому рівні; недосконалість оподаткування суб'єктів галузі; відсутності дієвої державної політики галузі сільського туризму; невизначеність правового статусу власників малих рекреаційних комплексів, розташованих у сільській місцевості.

Наступні проблеми виникають на тлі загального соціально-економічного складного стану в регіонах, тобто є наслідком нездатності регіонів забезпечити свій соціально-економічний розвиток і негативно впливають на розвиток сільського туризму). Це: незадовільний стан локальних доріг, невідповідність транспортної системи світовим вимогам з комфорту та безпеки, відсутність централізованого теплопостачання та водопостачання, соціально-побутових об'єктів у сільській місцевості; непривабливе інвестиційне середовище на селі; відсутність фінансових можливостей оновлення транспортної інфраструктури; відсутність капіталовкладень на створення нових робочих місць у сільській місцевості; низькі стандарти житла і його недостатня технічна забезпеченість; необлаштованість села.

Крім цього, є проблеми, що виникають у середовищі самої галузі сільського туризму як на рівні регіону, так і на рівні державного регулювання цього виду [5]: недостатній рівень розвитку комунікацій та соціально-технічної інфраструктури у багатьох центрах сільського туризму; неякісно складені туристичні маршрути; загрози неможливості надання послуг перевезень в складних погодних умовах; неякісний стан автовокзалів на селі; низька якість послуг; відсутність навчальних центрів для підготовки та перепідготовки менеджерів для цього виду туризму; несприятливі умови кредитування сільського населення; напівлегальний статус галузі, без чіткої організаційної структури, без поставленої на належному рівні інформаційно-маркетингової діяльності; необізнаність загалу українців із такою формою відпочинку; низький рівень освіченості власників агроосель прийомам обслуговування та іноземним мовам.

Як бачимо, у кожній групі проблем є такі, що безпосередньо пов'язані з неналежним рівнем дорожньо-транспортної інфраструктури на селі. Розглянемо деякі з них. За інформацією Міністерства інфраструктури України станом на 2012 р. 109 населених пунктів України не мали доріг з твердим покриттям. При 97,5 % забезпеченні сільських населених пунктів (26,8 тис.) регулярним транспортним сполученням, залишається край незадовільним рівень якості, комфорту та безпеки обслуговування поселень, які формально мають регулярне транспортне сполучення. Зокрема, автобуси, що працюють на сільських маршрутах, вже давно вичерпали свій ресурс і потребують заміни, так само, які і під'їзди до багатьох населених пунктів [6].

Загалом, в Україні щільність автомобільних доріг у 6,6 раза менша, ніж у Франції (відповідно 0,28 та 1,84 км доріг на 1 кв. кілометр площі країни). Протяжність швидкісних доріг в Україні становить 0,28 тис. км, у Німеччині – 12,5 тис. км, у Франції – 7,1 тис. км, а рівень фінансування одного кілометра автодоріг в Україні відповідно у 5,5 – 6 разів менший, ніж у зазначених країнах. Низьким є рівень транспортно-експлуатаційного стану автодоріг: 51,1% не відповідає вимогам за рівністю, 39,2% – за міцністю. Середня швидкість руху на автодорогах України у 2 – 3 рази нижча, ніж у західноєвропейських країнах [7].

Вважаємо, що для вирішення цих проблем розвитку сільського туризму, регіональним органам виконавчої влади необхідно використовувати зарубіжний досвід, зокрема Франції, де при тому, що питання регулювання туризму стосуються компетенції Міністерства транспорту та суспільних робіт, на регіональному рівні діють представники центральної виконавчої влади, що вирішують питання розвитку галузі, та які підпорядковані безпосередньо префектам; діяльність цих представників спрямована на координацію регіональних ініціатив, оскільки повноваження місцевої влади в галузі туризму досить вагомі [7, с. 5].

Не менш цінним може виявитися досвід Іспанії, де при тому, що питання туризму координує Державний секретаріат з питань торгівлі, туризму та малого бізнесу, підлеглий Міністерству економіки, такі важливі функції як ліцензування, сертифікація послуг, розробка стратегії розвитку туристичної індустрії є прерогативою місцевої влади [8, с. 105].

Доцільно також враховувати досвід Італії, де основні функції Департаменту з туризму, що входить до складу Міністерства виробничої діяльності, полягають у координації діяльності регіональних туристичних адміністрацій, розробки нормативно-правових документів загальнонаціонального характеру, досліджень та обробки статистичних даних, а також міжнародної діяльності; при цьому у цій країні значними є й повноваження регіональних туристичних адміністрацій, які вирішують питання ліцензування туристичної діяльності на своїй території, здійснюють класифікацію готелів, мають право просувати й рекламувати свої регіони всередині країни та за кордоном [9]. Для оптимізації роботи транспортних компаній у сфері туризму варто враховувати досвід послуг прокату міжнародних транспортних компаній, таких як Avis, Budget, Car Rental Greece, Europcar, Hertz, Sixt та ін.

До чинників успішного рішення транспортних проблем розвитку сільського туризму слід віднести: покращення інфраструктури транспортних коридорів, інвестування у транспортну складову формування інфраструктури села, розробка та впровадження нових технологій перевезень, модернізація транспортних засобів, підвищення комфорту подорожей тощо. Доцільним є також застосування державних важелів, а саме – мінімізація митних зборів на транспортні засоби, які закупаються за кордоном для туристських цілей, в т.ч. автобуси й мікроавтобуси для села [10].

Висновки і пропозиції. Розвиток сільського туризму вимагає виваженого комплексного наукового підходу, належного маркетингового супроводу, доброго освітнього та інформаційного забезпечення. Низка проблем, пов'язана із транспортною складовою. Зміщення акцентів на рішення транспортних проблем дозволить сформувати інфраструктурні передумови розвитку сільського туризму на селі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.greentour.com.ua/ukrainian/news>.
2. Липчук В.В. Агротуризм: організаційно-економічні засади розвитку / В.В. Липчук, Н.В. Липчук. – Львів: СПОЛОМ, 2008 – 160 с.
3. Дарчук В.Г. Аналіз розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні / В.Г. Дарчук // Економіка Криму, 2013. – Вип. 1 (42). С. 281-286.
4. Населённые пункты Украины. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.photoukraine.com/russian/articles?id=30>. Заглавие с титул. экрана.
5. Стратегия – понятия и определения. Классификация стратегий. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.stplan.ru/articles/theory/strategy.htm>
6. Щодо проблем розвитку соціальної інфраструктури сільських населених пунктів. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1132/>
7. Транспорт в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Транспорт_в_Україні
8. Айгистова О.В. Введение в бизнес туроперейтинга. / О.В. Айгистова, Ю.В. Забаев, А.И. Сеселкин. – М.: РМАТ, 1996. – 250 с.
9. Алексеева Ю. Вплив державної політики на розвиток туристичної галузі України / Ю. Алексеева // Актуальні проблеми внутрішньої політики: Зб. наук. пр. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – № 1. – С. 103-107.
10. Браймер Р.А. Основы управления в индустрии гостеприимства: Пер. с англ. / Р.А. Браймер. – М.: Аспект Пресс, 1995. – 382 с.

REFERENCES

1. Ofitsiyiny sayt Spilku sprujannja rozvitku silskogo zelenogo turizmu v Ukraini [Official site of Union of assistance of development of rural green tourism in Ukraine] – Available at: <http://www.greentour.com.ua/ukrainian/news>. (Ukr)
2. Lupchuk V.V., Lupchuk N.V. Agroturizm: organizaciyno-ekonomichni zasadu rozvutku [Agrotourism: organizationally-economic principles of development].-Lviv: SPOLOM, 2008 – 160 p. (Ukr)
3. Darchuk V.G. Analiz rozvutku silskogo (zelenogo) turizmu v Ukraini [Analysis of development of rural (green) tourism in Ukraine] /V.G. Darchuk // *Ekonomika Krimu*, 2013. – Vip. 1 (42). pp. 281-286. (Ukr)
4. Naselyenne punkte Ukrainy [Localities in Ukraine] / – Available at: <http://www.photoukraine.com/russian/articles?id=30>. (Rus)
5. Strategija – ponjatija i opredelenija. Classificatsija strategiy [Strategy is concepts and determinations. Classification of strategies]. – Available at: <http://www.stplan.ru/articles/theory/strategy.htm> (Rus)
6. Chodo problem rozvytku socialnoji infrastrukturu silskih naseleennyh punktiv. Analitichna zapiska [As for the problems of social infrastructure of rural areas. Analytical note]. – Available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1132/> (Ukr)
7. Transport v Ukraini [Transport in Ukraine]. – Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Transport_v_Ukraini (Ukr)
8. Aygytova O.V., Zabaev Yu.V., Seselkin A.I. Vvedenje v biznes turopereytinga [Introduction to business of turopereyting] – М.: РМАТ, 1996. – 250 p. (Rus)
9. Alekseeva J. Vpluv derzhavnoji polityky na rozvytok turystychnoji galusi Ukrainy [Influencing of public policy on development of tourist industry of Ukraine] // *Aktualni problemy vnutrishnjoji polityky – Actual problems of domestic policy* – К.: NADU, 2004. – issu 1. – PP. 103-107. (Ukr)
10. Brajemer P.A. Osnovy upravlinnja v industriji gosteprijimstva [Government bases in industry of hospitality] – М.: Aspect – Press, 1995. – 382 p. (Rus).